

conflit qui opposait le Sacerdoce et l'Empire. Mais il ne put achever son œuvre : car il mourut à Pise le 17 décembre 1187».

G. VOLKAERTS, O. Praem.

De negende Brabantse archivarissendag te Tongerlo op 8 en 9 september 1967.

Voor de negende maal vergaderden de Noord- en Zuid-Brabantse archivariissen en wel te Tongerlo, waar onze confrater M.H. Koyen, archivaris van de abdij Tongerlo, op uitstekende wijze de organisatie verzorgde, ondanks het feit dat de subsidie dit jaar achterwege bleef. De deelnemerslijst vermeldde 39 namen, waarvan dit jaar de twee derden Nederlanders waren.

De begroetingsavond ging door in de nieuwe jongensschool te Tongerlo op vrijdagavond om 20 uur. De heer burgemeester van Tongerlo hield daar een uitgebreide uiteenzetting over zijn gemeente in verleden en heden en heette allen hartelijk welkom.

Op zaterdagmorgen begon dan het wetenschappelijk gedeelte van de vergadering met een bezoek aan het Da Vinci museum in de abdij, waar confrater M.H. Koyen een interessante historiek gaf van het beroemde avondmaalschilderij en een preciese status quaestionis van de problemen omtrent kunstenaar, datering en waardebepalings.

Te 10 uur volgde de eerste spreekbeurt in het conferentiezaaltje van het retraitshuis, waar de archivaris van de abdij van Berne, confrater H. Van Bavel, een bondige maar zeer vakkundige lezing ten beste gaf over drie archivalische merkwaardigheden, die hij ontdekte in het Rijksarchief van Noord-Brabant te 's Hertogenbosch. Vooreerst stelde hij aan zijn vakgenoten een speciaal soort van vidimus voor, nl. een volledig boek, dat als zodanig slechts één vidimus uitmaakt, met het gewone begin- en slotprotokol, maar dan geplaatst aan het begin en het einde van het boekdeel. Daartussen bevinden zich 249 akten. Doorheen het boekdeel werd de rood en groene zegelstaart getrokken waarop het gemeenschappelijk zegel van de schepenen van 's Hertogenbosch werd aangebracht. Terecht weigerde de spreker dit archiefstuk een cartularium te noemen en gaf het als voorlopige naam « Boek van Vidimus ». Men zou wellicht ook kunnen zeggen : een vidimus in boekvorm. Dit vidimus ontstond toen de cisterciënzerkloosters Mariënkroon en Mariëndonk van Heusden hun akten betreffende goederen die zij bezaten in Holland, moesten inleveren bij de ont-

vanger-generaal van de verenigde Noordelijke provincies. De schepenen en de raad van 's Hertogenbosch bezorgden hun dan dit boekdeel op papier in perkamenten band, dat juridisch slechts één archiefstuk is, op 21 oktober 1611.

Als tweede curiosum trok de spreker de aandacht op een dateringsformule, waarin een conditie, of beter gezegd een voorbehoud, verscholen zat. De eigenaardigheid lag hier in het feit dat de oorkonder (Jan Venedauwe, 25 maart 1415) halfweg het slotprotokol nog voor zichzelf en zijn nakomelingen de collatie van de prebende in de collegiale kerk te Heusden voorbehoudt ¹⁾. De kloosterlingen van Mariënkroon, die de oorkonde ontvingen, schreven dan een dorsale notitie op de oorkonde om te verhoeden dat deze oorkonde, waarin Jan Venedauwe hun het collatierecht wil ontnemen, ooit zou worden getoond aan derden ²⁾.

Tenslotte had de spreker nog een derde eigenaardigheid ontdekt in hetzelfde Rijksarchief, nl. een zgn. « neo-origineel vanwege de muizen ». Het gaat hier om een formeel falsum, vervaardigd door de schepenen van 's Hertogenbosch, die op 3 juni (14)89 een nieuwe akte lieten schrijven, aangezien de oorspronkelijke, van 23 december 1400, door de muizen zodanig was aangevreten, dat ze ongeldig was geworden. De juridische onregelmatigheid ligt hierin, dat de schepenen van 1489 de nieuwe akte lieten zegelen met de zegels van de twee schepenen die in 1400 deze functie uitoefenden. Zij waren zich blijkbaar niet ten volle bewust van de ontoelaatbaarheid van hun daad, vermits zij zelf onder de voetplooï van de akte uitleg verschaffen over hun handelwijze ³⁾.

¹⁾ Datering : « Ghegeven int jaer ons Heren veertienhondert ende vijfftiene, behoudeliken Jan Venedauwe ende sinen nacomelinghe altoes die ghyften van den canonicus provende in der kercke tot Huesden. Gescreven in der stat van Huesden opten vijfendewyntichsten dach in der maent van meerte.

²⁾ Dorsale notitie : *Ista littera non debeat presentari; ex quo Johannes Venedae voluit sibi jus prebendarum presentationis reservare. Clausula in calamo harum litterarum posita, directe facit contra nos in collatura canonicatum.*

³⁾ Sub plica : *Rescripta et resigillata fuit hec littera de mandato dominorum, videlicet : Henrici Heym, Goeswini van der Hezeaker, Theodorici die Borchgreve et Petri Pels, ad instantiam fratris Johannis de Busco, prioris Op die Donck prope Huesden, ex eo, quod ad oculum apertum fuit, quod littera presens ingrossata per mures, fuerat cancellata. Actum tercia Junii (14)89.*

Uit de gedachtenwisseling na deze lezing bleek dat deze drie gevallen voor onze streken werkelijk zeer zeldzaam mogen worden genoemd, aangezien niemand van de aanwezige archivariissen gelijk-aardige archivalische eigenaardigheden kon aanhalen.

Als tweede spreker trad drs. H.B.M. Essink op, de streekarchivaris van het Land van Cuyk. Onder de titel : « Een beschouwing over enige absolute rechten van de Heren van Cuyk », bracht hij — na een inleiding over een genealogisch probleem omtrent een familie van glazeniers — enkele zeer gedocumenteerde hoofdstukken over de molens, de tienden, de beden of vrijwillige giften van intrede, enz. Uit de hierop volgende discussie werd het duidelijk dat deze onderwerpen wel zeer grondig streek per streek dienen bestudeerd te worden, doch telkens ook comparatief moeten worden gezien in het licht van de algemene evolutie die van elders bekend is.

De derde en laatste spreker was drs. H. Delvaux, assistent bij het Rijksarchief te Antwerpen, die sprak over « De Kartuizers in de Nederlanden ». Uit de relatief karige bronnen die voor deze studie kunnen worden aangewend, wist hij toch deze kloosterorde en haar invloed klaar en overzichtelijk te schilderen. De grote vraag zal hier altijd blijven in hoeverre men langs de constitutionele bronnen tot de feitelijke toestanden kan doordringen. Spreker meende dat de politieke invloed van de Kartuizers niet groot is geweest vanwege hun contemplatieve levenswijze. Dr. R. Van Uytven echter was van oordeel dat zij onrechtstreeks toch een zekere politieke invloed hadden door persoonlijk contact met leden van de hertogelijke familie.

De rest van de discussie moest privatum worden verder gezet, aangezien de tijd gekomen was voor het middagmaal in Torenhof. Als tafelredenaars traden op dr. L.P. Pirenne, rijksarchivaris van Noord-Brabant en prof. dr. E. Sabbe, algemeen rijksarchivaris van België. De heer C.Th. Lohmann, streekarchivaris van de Markkant, kondigde aan dat de Brabantse archivariissendag in 1968 zou doorgaan te Tilburg. Daarna vertrok de groep per autocar naar de gemeente Geel, waar een ontvangst op het gemeentehuis plaatsvond. De heer burgemeester gaf hier, na een historische inleiding, een goed gedocumenteerde spreekbeurt over de verwezenlijkingen en de toekomstplannen van zijn gemeente. Daarna werd een bezoek gebracht aan de Sint-Dymphnakerk. Nadat de archivariissen hier hun ver doorgevoerde speurtocht hadden beëindigd, was het hoog tijd geworden om deze interessante archivariissendag te besluiten in Torenhof.

W.M. GRAUWEN O. Praem.